Hürriyet rüyası ve Bediüzzaman

Rıdvan Taş: “Üstad Hazretleri’nin hürriyet konusunda ‘Kemal’in rüyasıyla uyandım’ diyerek takdir ettiği Namık Kemal kimdir? Rüyası nedir?”

VATAN VE HÜRRİYET KAHRAMANI

Namık Kemal, Osmanlı’nın son yüzyılda içine düştüğü sıkıntıları aşması, geri kalmaması ve ileri ülkeler seviyesini geçmesi için düşünceler üreten bir vatan şairidir. Padişahların bile ıslâhatlarla, Tanzimat fermanlarıyla devleti ileri ülkeler seviyesine çıkarma hamleleri yaptığı bir dönemde yaşamıştır. 1840’ta Sultan Abdülmecit döneminde doğmuş, Abdülaziz döneminde yaşamış ve Abdülhamid’in ilk dönemini görmüştür. 1888’de vefat etmiştir. Bu dönem, düşünce ve fikir adamlarının devleti geri kalmaktan kurtarmak için çeşitli çareler aradığı ve muhtelif fikirler ürettiği, birçoğunun fikirleri dolayısıyla sürgünler yaşadığı, fikir hürriyetine ekmek ve su kadar ihtiyaç hissedildiği bir dönemdir.

Namık Kemal vatanperver bir Osmanlı münevveri olmakla beraber, devrin ilcaatına muhalif fikirleri dolayısıyla zaman zaman sarayla arası açılmış, buna rağmen fikirlerini her fırsatta neşretmekten geri kalmamıştır. Dönemin gazetelerinde yazılar yazmış ve fikir hürriyetini savunmuştur. Vatanın selâmetiyle birlikte hürriyeti savunmayı hayatının gayesi bilmiştir. Bu sebeple kendisine hürriyet şairi denmiştir.

ÇALIŞ VİCDANI KALDIR

Bediüzzaman, Namık Kemal’in Abdülaziz’e haykırdığı: “Ne mümkün zulm ile bidâd ile imhâ-yı hürriyet. / Çalış, idraki kaldır muktedirsen âdemiyetten.” Mısraını, “tokada müstahak olmayan gayet mühim bir zatın (Abdülaziz’in) yanlış olarak yüzüne” savrulduğunu ifade ediyor ve bu mısrayı “hürriyet perdesi altında dehşetli bir istibdat uygulayan şu asrın gaddar yüzüne çarpıyor. Ardından kendi mısraını şöyle haykırıyor:

Ne mümkün zulm ile, bîdâd ile imhâ-yı hakikat?/

Çalış, kalbi kaldır, muktedirsen âdemiyetten!

Veyahut,

Ne mümkün zulm ile, bîdâd ile imhâ-yı fazilet? /

Çalış, vicdanı kaldır, muktedirsen âdemiyetten!1

HÜRRİYET RÜYASI

Bediüzzaman, yaklaşık 14 yaşlarında iken, Mardin'de, Namık Kemal'in hürriyet için mücadele ettiğini öğreniyor.

Kendisi bu hususu şöyle anlatıyor: "İnkılâptan on altı sene evvel, Mardin cihetlerinde, beni hakka irşad eden bir zâta rast geldim. Siyasetteki muktesit mesleği bana gösterdi. O vakit meşhur Kemal'in 'Rüya'sıyla uyandım."2

Bu ifadede Namık Kemal'in hürriyet mücadelesini takdir vardır. Çünkü kendisi de hürriyeti imanın hassası sayan bir fikir akımını temsil edecektir ve bir ömür hürriyete hasret yaşayacaktır. Sonraları, gördüğü istibdada karşı susmayacak, "Ekmeksiz yaşarım, hürriyetsiz yaşayamam" diyecektir.

Namık Kemal rüyasında hürriyeti gökten bulutlara sarılarak inen ve yerin bütün zerrelerini sarsan bir güzel peri timsalinde görüyor. Bu güzel peri, ümmete korkmamalarını, hürriyetlerine sahip çıkmaktan gaflet etmemelerini, uyanmalarını, ilelebet uykuda kalamayacaklarını, çalışmalarını, Aziz-i Zülcelâl'in cümleyi dünyevî ve uhrevî-her türlü saadete mazhar olmak istidadıyla hür olarak halk ettiğini haykırıyor.

Namık Kemal Abdülhamid döneminde Birinci Meşrûtiyet'in ilânını rüyasının gerçekleşmesi olarak görüyor, bu gelişmeyi hürriyet açısından çok sevindirici buluyor ve şöyle sesleniyor:

"Ne efsunkâr imişsin âh ey didâr-ı hürriyet

Esir-i aşkın olduk gerçi kurtulduk esaretten."

Bediüzzaman da bu hitaptan yaklaşık otuz yıl sonra İkinci Meşrûtiyet günlerinde hürriyete şöyle hitap ediyor:

"Ey hürriyet-i şer'î! Öyle müthiş ve fakat güzel ve müjdeli bir sadâ ile çağırıyorsun, benim gibi bir şarklıyı tabakat-ı gaflet altında yatmışken uyandırıyorsun. Sen olmasaydın, ben ve umum millet, zindan-ı esarette kalacaktık. Seni ömr-ü ebedî ile tebşir ediyorum."3

GÜNÜN DUÂSI

Ey her şeyi bilen! Ey her şeye gücü yeten! Ey her işinde binler hikmet bulunan Allah'ım! Bu millet-i merhumeyi hürriyetine susatma! İçeriden dışarıdan zalimlerle kuşatma!

Yarınki oylamayı hayırla neticelendir! Bin yıllık müktesebatı bir günde harab etme! Âmin.

Dipnotlar:
1- Lem'alar, s. 175.
2- Münazarat, s. 123.
3- Divan-ı Harb-i Örfi, s. 73.